

„შუშანიკის წამების“ სომხური ბაზილიკა

მარშალ ერევანში, სომხურ ენაზე გამოვიდა
აქილ ურტაველის „შუშანიკის წამები“. ქართველი
და სომხური რედაქციის ტექსტები შეუკრა, გამო-
კლვეს და კომენტარები დაერთო ქართულ-სომხურ
პურადანში ეს სოლიდური ბუნებრივი სამართი
შედეგად მტარე შესავლისა და ექვსი თავისაგან.

პირველი თავი - წმინდა შუშანიკის წამების
სომხური რედაქცია ქვეთავებს: სომხური ერცული
რედაქციის ხელნაწერები და საბუქლი წყაროები.
ახალი საბუქლი წყაროსა მდგომარეობა წმინდა შუ-
შანიკის ბუნებრივი ორიგინალი (თარგმანი ახალ
სომხურზე) სარწაქიანებზე.

მეორე თავი - წმინდა შუშანიკის ქართული
ერცული რედაქცია ქვეთავებს: ქართული ერცული
რედაქციის ხელნაწერები და საბუქლი წყაროები.
ორიგინალის ძირითადი საბუქლი წყაროები თარგ-
მანები ქართული ორიგინალი და თანამედროვე თარგ-
მანის მდგომარეობა წამებს წმინდა შუშანიკის
დედოფლისა (თარგმანი ძველი ქართულიდან).

მესამე თავი - სომხური და ქართული ერცული
რედაქციების დამოკიდებულება ქვეთავებს: სომხურ-
ი და ქართული ერცული რედაქციების ფაქტობ-
რივი შედარება და ურთიერთდამოკიდებულება
ენობრივ-ლინგვისტოლოგიური თვალსაზრისით.

მეოთხე თავი - წმინდა შუშანიკის წამების სომ-
ხური და ქართული ბოკლე რედაქციები ქვეთავებს: სო-
მხური ბოკლე და ქართული ბოკლე რედაქცია ქვეთავებს:
სომხური ბოკლე რედაქცია ხელნაწერები და სა-
ბუქლი წყაროები ქართული ბოკლე რედაქცია ხელნა-
წერები და საბუქლი წყაროები.

ბოკლე რედაქციის ორიგინალი (პირველი წყარო)
სომხური ბოკლე რედაქციის ძირითადი ტექსტები
(ძველ და ახალ სომხურ ენაზე) ქართული კარიანტი.

მეხუთე თავი - წმინდა შუშანიკის ორიგინალის
გამომსახურებელი ქვეთავებს: ძირითადი ენის შუშანი-
კის წამებს (წყარო) ისტორია წმინდა წყაროს
ჯერისა-ქართულთა სახლის განმსახურებლის ანდ-
რეას ხუცესის და აქილ ურტაველის თხზულებს
ორიგინალის ურთიერთდამოკიდებულება შუშანი-
კის წამების უსტანესისეული კარიანტი უსტანეს ეპი-
სკოპოსი, ისტორია განყოფილს ქართულთა და სო-
მხეთა (ტექსტი ორიგინალი, ძველ და ახალ სომხურ
ენაზე) შუშანიკის წამების გამომსახური ჯერისეული
თხზულებს - უსტანეს გორგასლის ისტორია (თარგ-
მანი საშუალო ქართულიდან).

მეექვსე თავი - დასკვნა, დამატებანი და დაბე-
სტებები. დამატებს: შუშანიკის წამების დამატებითი
ქართული ერცული რედაქციის ორიგინალი (ქარ-
თულ ენაზე და) გამოყენებული ლიტერატურის სია.

ახლა კი გვხვრის და უკლებლად მივხვდით
იმაგან შემდეგ მტარე შესავლში გამოკლვეის
ავტორი და ამ თხზულების („შუშანიკის წამების“)
გამომცემელი პურადანი ალტაველით დამარჯობს
ორი ქართული ისტორიკოს-მკვლევარის ხელე-
ხიბის და გამოხურაძის ბუნებრივ პტორსხებსა და
ობიექტურობას, რაც მათ გამოუჩენათ პურადი-
ანის წიგნის „Армянская эпиграфика Грузии
(Тбилиси) (ერევანი, 1988) რეცენზირების დროს
მათი რეცენზირების შემდეგ წიგნი დაბეჭდულა-
წინასწარ გადაჭრით თქმა არ შეიძლება, მაგრამ
უახლოეს ხანში შიდა ბეჭება ბუნებრივი რეცენ-
ზია ამ გამოცემის („შუშანიკის წამების“) შესახებ,
და უკლებს ეახვენი თუ როგორ იყავს პურადანი
ობიექტურობას (სხვისი ხომ მოსწონს) აქილ ხუ-
ცესის თხზულების ბუნებრივი კლვეის დროს.

ამ გამოცემის გარეკანზე სომხურად წერია:
„პარული პურადანი „წმინდა შუშანიკის წამები“,
ერევანი, 1996. იგივე პურადებს უღის შიგნით, მხო-
ლოდ ემატება: „ტექსტები და გამოკლვეა“. ამ წარ-
წერების განსაკუთრებით გარეკანის მიხედვით
ბატონი პურადანი გამოღის ამ თხზულების ავტო-
რი და არა აქილ ურტაველი ან სხვა ასეთი დი-
დიტანტური ამბოციები არ შეუერის მაღალი აკადე-
მიურიობის პრეტენზიის მქონე ბუნებრივ ამ შიგნით
სამბეშო ბატონი ილია ახუაძის მიერ „შუშანიკის
წამების“ 1938 წლის გამოცემა „აქილ ურტავე-
ლი - მარტვილითი შუშანიკისი, ქართული და სო-
მხური ტექსტები გამოცემა, გამოკლვეა, კარიანტები,
ლინგვისტონი და საბუქლები დაერთო ილია ახუა-
ძემ“. იქნებ ფართო ენებს და გათვალისწინებინა სო-
მხეს მკვლევარს ილია ახუაძის გამოცემის ეს მხარე
მათ უბეჭებს პურადანის „წმინდა შუშანიკის
წამების“ გამოცემა დაუკლებლად ქართული ბუნე-
რის ალნომხული გამოცემისაგან.

ამე გონდა ერთი შეკითხვა მიეცეთ პურად-
ანის იქნებ გეგმარტოს, როგორ არის იმ სომხე-
თში კავკასიონდნობის ახალი სკოლის ფუქემდექე-
ლი? (ისტორიულ პურადანთან „არმენოლოგია გუ-
მან და დრე“ გამ. „გრაჟი თერო“ 1996, № 30).

ხუმს სახამოვნო მოკლევითად მივხვდით, მაგ-
ლოდ მივახსენი თხზილის სახელითი აკადემიის
რეკტორის ბუფე ახრამს, რომელმაც თავისთანად
დამითბი ეს წიგნი („შუშანიკის წამების“ სომხური
გამოცემა) და მასზე შეშობის შესახებლობა მო-
ძეა ეს კი დიდი ხივეთა, რადგან ერევანში გამოღის
საქართველოს ისტორიის, ქართული მეწილობის
შესახებ გამოცემები, ცნობარები და რეცენზიები, მაგრამ
გახვეები მიხეხების გამო ეს წიგნები ხუმბობს ხუ-
დიმეწილობელია ესარტებლობა შემთხვევით და მი-
ვმართავ ვეჯას, ვისაც ხელწითება იქნებ შეიქმნას
ფონდის მკვლარი რამ, რათა საშუალებს მიეცეს სე-
ცუალისტებს სისტემატურად თვალური აღვიწონ და
შეიძინონ ერევანში გამოცემული ქართული ფილო-
ლოგიური და ისტორიულ ბუნებრივობისაგან სარ-
რი ლიტერატურა ადრას გამზობ დახვეული კი-
რისასა და ამერიკაში სომხეს ავტორთა გამოქვე-
ნებულ ქართულილოგის საკითხებისაგან მიხე-
ნილი გამოცემების სარწიობის შესახებ.